

Róbel Gábor

A KÓOLAJ VILÁGPIACÁNAK VÁRHATÓ ALAKULÁSA

Hatvan dollárnál van az olaj hordójának ára, hónapok óta folyamatosan növekszik, és dönt meg minden csúcsot. Ráadásul nyáron, amikor a kereslet nem szokott nagyon bővülni. Az indokok egy része elég jól ismert: a folyamatosan bővülő kereslet, és az ezzel lépést nem tartó kínálat. Az elemzők negyven dollár hordónkénti ár felett már aggódtak, és gazdasági recesszióról beszéltek. Majd jött a Goldman Sachs elemzése, amely százöt dolláros hordónkénti árral számol a jövőben. Érdekes módon a világ tőzsdéi nem mutattak különösebb érdeklődést az olajár iránt, mikor az elérte a hatvan dollárt, s a Dow Jones-index – sok elemző jóslatára rációfolva – öt százalékkal emelkedett. Pedig minden gazdasági logika szerint az olaj iránti kereslet az elkövetkező években is növekedni fog. Kínában egyelőre fejenként másfél hordó olajat használnak fel évente, szemben például Dél-Koreával, ahol az egy főre eső fogyasztás évente 17 hordó. De látva a kínai gazdaság, s ezen belül az energiafogyasztás lendületes növekedését, nem nagy kockázat megjósolni, hogy az olaj iránti kereslet valószínűleg tovább fog nőni. Márpedig a magas olajárak visszafogják a növekedést, gerjesztik az inflációt és kihatással vannak az egész világgazdaságra.

1. Kereslet

1.1. Jelenleg a világ naponta 84 millió hordó olajat fogyaszt, s az utóbbi években a kereslet 2% körül bővült. A növekedés fő tényezője a közlekedés, ami az összkereslet 57%-át adja. Az ipar (például a hőerőművek) 20%-át, más ágazatok, a mezőgazdaság, a szolgáltatások 17%-át, az olajat nyersanyagként használó ágazatok 6%-át teszik ki az összkeresletnek. A kőolaj felhasználása a villamos áram termelésében radikálisan csökkent az utóbbi évtizedekben. (1973-ban az elektromos áram 24,7%-át olajerőművek állították elő, 2002-ben már csak 7,2%-át.) De az összes energiahordozónak, amit elhasználunk, még mindig 43%-a kőolajalapú termék.

1.2. Az elmúlt évtizedekben a világszerte intenzív K+F-tevékenység ellenére, nem találtak olyan elfogadható alternatív energiaforrást, amely gyorsan felválthatná az olajat. Vannak újratermelhető/újratermelő energiáhozók, mint a biodízel, az alkohol, a hidrogén, a víz, a gáz, de ezek vagy jóval drágábbak, mint az olaj, vagy a felhasználás és a termelés infrastruktúrája nem alakult még ki, s kialakításának költségei meglehetősen borsosak. Ráadásul az olaj nemcsak üzemanyag, hanem kiváló nyers-

anyag is, a vegyipar – például sok műanyagnak – egyik legfontosabb alapanyaga. Így sokan csak a gazdasági növekedés visszafogásában látják az átállás lehetőségét, viszont a demokratikus országokban még nincsen olyan számottevő politikai erő, amely egy ilyen megszorítást, valamennyi szociális következményeivel, felvállalna. Gazdaságpolitikusok reményei szerint a növekvő üzemanyagárak energiatakarékosságra ösztökélik a lakosságot. Ugyanakkor minden tapasztalat szerint a nyersolajkereslet rugalmatlanul reagál az ár változásaira. Rövid távon a gazdaság nem képes visszafogni a fogyasztást egy olyan gyors és drámai áremelkedéssel sem, mint a mostani.

1.3. A jelenlegi keresleten felül a mai olajtermelő országoknak körülbelül 1,5 millió hordó kapacitástöbbletük van. Tehát bármely jelentős termelő kiesése – amire nagy az esély – súlyos hiányhoz vezethet a világpiacon. A kereslet főleg a kínai és az indiai fogyasztás növekedése miatt nem fog csökkenni. Csak Kinában évente a napi fogyasztás több mint kilencszázezer hordóval nőtt az utóbbi időben.

1.4. A fejlett világban is bővül a kereslet az olaj iránt. Például a népszerű SUV-k (*sport utility vehicles*, sportteherautók), terepjárók, kisteherautók minden évben több vásárlóra találtak az utóbbi egy-két évtizedben. Ezek az autók kétszer-háromszor többet fogyasztanak, mint az átlagos személyautók. Talán jó jel, hogy az idei első néhány hónapos kimutatások az ilyen autók iránti kereslet jelentős csökkenését jelzik az Egyesült Államokban (2005 első negyedében 20-30%-kal). Az International Energy Agency felmérése szerint 2030-ig a világ kereslete 60%-kal nőhet. Pesszimistább előrejelzések szerint viszont az olaj iránti kereslet 2020-ig akár megduplázódhat, és napi 140 millió hordóra is emelkedhet. Ez annak ellenére van így, hogy a kereslet nem nőtt annyira, mint az üzemanyagárak. Az Egyesült Államok és Európa ma olajigényének felét importból elégíti ki. Az Európai Bizottság szerint a kontinens húsz-huszonöt éven belül olajkeresletének több mint hatvan százalékát külföldről hozza majd be. Azokban az országokban, például Nagy-Britanniában vagy Magyarországon, ahol az állam nagyon magas jövedéki adót vet ki a benzinre és a dízelolajra, a szállítási vállalatok az olcsóbb üzemanyagákkal operáló növekvő külföldi verseny miatt zúgolódnak. Más ágazatok képviselői is panaszkodnak a növekvő árak, a csökkenő kereslet és bevételek miatt. Furcsa, hogy egyes importáló országok, amelyek függenek a külföldi olajtól, nem tesznek sokat azért, hogy minél kevesebbet használjanak belőle. Pedig a hatékonyabb felhasználás segíthet a gazdaságnak az importszámlák, a mérgezgáz-kibocsátás csökkentésében, továbbá mérsékelné az ország függőségét egy elég megbízhatatlan energiaforrástól.

2. A kereslet regionális eloszlása

2.1. A legdinamikusabban fejlődő piac az utóbbi tíz évben a délkelet-ázsiai volt, de gyorsan fejlődött még a kelet-európai és a volt Szovjetunió utódállamainak piaca is. A

mostani árrobbanást közvetlenül a kínai és kisebb mértékben az indiai keresletnövekedés idézte elő.

2.2. Kínában évente 20%-kal nő az eladott autók száma, 2030-ra már több lesz belőlük itt, mint az Egyesült Államokban. Az ország üzemanyag-fogyasztása több mint évi 5%-kal bővül. India piaca visszafogottabban fejlődik, a szegénység és a városok túlnépesedése gátat vet a közlekedés fejlődésének, de így is évente 4,4%-kal fogyaszt több üzemanyagot. Japán és Dél-Korea piaca – a korábbi felívelő időszakok után – ma lassabb ütemben fejlődik, mint Kínáé és Indiáé, a növekedés 0,6% és 1,3%.

2.3. Az Egyesült Államok 1,5%-kal, Nyugat Európa 0,5%-kal növeli olajfogyasztását. (Az amerikai üzemanyag-fogyasztás 2%-kal emelkedik. Európában a teljes növekedés a közlekedés bővülésének következménye.)

2.4. Közép- és Kelet-Európában az olajfogyasztás több mint 3%-kal nő, „köszönhetően” az egyre nagyobb számban eladott személyautóknak, és az egyre fontosabb közúti áruszállításnak.

2.5. A Közel-Kelet országai a világpiacon nem számítanak jelentős fogyasztóknak, a kis lakosságú államok jóval több olajat termelnek, mint fogyasztanak. A jövőben a lakosság gyors növekedése miatt a térségben a kereslet élnékülni fog. A régió annak ellenére, hogy sok kőolajat exportál, behozatalra szorul feldolgozott olajtermékekből.

2.6. Latin-Amerikában, az alacsony gazdasági növekedés miatt, az olajfogyasztás alig bővül 2%-nál nagyobb ütemben. 2002-ben Braziliában, Argentínában és Venezuelában a kereslet csökkent. Braziliában még 2003-ban is 7%-os csökkenést regisztráltak.

2.7. Afrikában a lakosság gyors növekedése élénkíthetné, de a fizetőképesség problémái korlátozzák a keresletet.

3. Kínálat

3.1. Az olajipar nagyon sebezhető ágazat, mert ki van téve a hirtelen áremelkedéseknek, árcsökkenéseknek, a korrump, zsarnoki politikai rendszereknek. A termelés és a fogyasztás földrajzilag jól elkülönült, így hosszú távú helyzeti előnye igazából egyik félnek sincs. A termelési oldal két csoportra oszlik. Az egyik az OPEC (Olajexportáló Országok Szervezete): Szaúd-Arábia, Irán, Irak, az Egyesült Arab Emírségek, Katar, Líbia, Algéria, Nigéria, Venezuela, Indonézia. A másik csoport az OPEC-en kívüli jelentősebb olajtermelő országok: Mexikó, az Amerikai Egyesült Államok, Kanada, Norvégia, Nagy-Britannia, Oroszország, Malajzia, Brazília, Kína, Omán, Szíria, Jemen, Egyiptom, Angola stb.

3.2. A fogyasztói oldalnak nincs olyan befolyásos érdekvédelmi szervezete, mint az OPEC. A fő fogyasztók az Amerikai Egyesült Államok, az Európai Unió, Délkelet-Ázsia. Bármilyen termelést akadályozó körülmény, legyen az etnikai összecsapás Nigériában, terroristatámadás szaúdi vagy más olajlelőhelyeken, természeti csapás, vagy üzemzavar

egy olajfinomítóban, az olaj világszintű árát a maiénál sokkal magasabb szintre viheti. A termelők emellett az olajfeldolgozó üzemek hiányára hívják fel a figyelmet, melyek nem képesek az igényeknek megfelelő mennyiségű terméket előállítani (2002-ben a világ olajfinomítóinak összkapacitása 81,9 millió hordó volt naponta). Tény, hogy az olajfinomítók kapacitása lassítja a benzin, a gázolaj és más végtermékek piacra jutását. A Közel-Keleten, Ázsiában és Afrikában folyamatosan építenek finomítókat; a fejlett (OECD) országokban nem történt jelentős kapacitásbővítés (az Egyesült Államokban például 1976-ban helyezték üzembe az utolsó kőolaj-finomítót).

3.3. Az eddig bőven termelő gigantikus lelőhelyek (a nagy hozamú olajföldek, például Sajba vagy Ghavar Szaúd-Arábiában) jó része is egyre inkább kimerül, így az olajvállalatok kénytelenek a nehezebben kitermelhető mezőkre vonulni, ahol az olajat csak sokkal drágábban tudják a felszínre hozni (például Alaszkában, Szibériában vagy a Mexikói-öbölben a tenger alól).

4. Készletek

4.1. Szakértők szerint a világ kőolajkészletei még negyven évig, de legalább 2030-ig kitartanak. Mások szerint a termelés tetőzése már 2010 és 2025 közé fog esni, és ezelőtt még gondot okozhatnak a fosszilis tüzelőanyagok következtében beálló éghajlatváltozás egyre tragikusabb következményei is. Az észak-amerikai és az északi-tengeri olajmezőkön csökken a termelés, a mai még bő mezők felett viszont sokszor politikailag instabil, vagy a Nyugattal ellenséges rezsimok gyakorolják a hatalmat. Az olajtársaságok ezért kutatnak sokszor mostoha körülmények között is új lelőhelyek után, amelyekből noha drágán, de olajat lehet kitermelni (például olajhomokból Kanadában, vagy megpróbálkoznak az olaj szénből történő előállításával).

4.2. Politikai kockázatot jelent az is, hogy nyersolaj csak egyes régiókban található nagyobb mennyiségben, „stratégiai helyzetbe hozva” e térségeket. A Közel-Keleten található ma a világ ismert olajkészletének kétharmada. Ezen kívül még nagy lelőhelyek vannak Venezuelában, Nyugat-Afrikában és a volt Szovjetunió területén.

4.3. Csak találgatni tudjuk, mekkora a világ teljes olajkészlete, így azt sem tudjuk pontosan megállapítani, mikorra várható – figyelembe véve a jelenlegi tendenciákat – a készletek teljes kimerülése. Az elég pontosan megállapítható viszont, hogy a Föld lakossága a kezdetektől eddig mintegy 875 milliárd hordót fogyasztott el. Az Egyesült Államok Geológiai Felügyelete (USGS) a feltárt olajkészletek mennyiségét körülbelül 1,7 billió hordóra becsüli. Az „ismeretlen” olaj mennyiségét, amelynek létezését csak különböző geológiai jelekből lehet valószínűsíteni, de próbafúrások még nem igazolták (Szibériában, a Kaszpi-tenger vidékén, Nyugat-Afrikában), az USGS 1,5 billió hordóra becsüli. Ha a két becsült értéket összeadjuk, akkor 3,2 billió hordónyi olajat kapunk. A világ fogyasztása mostanában évi két százalékkal nő. Ilyen ütemben 70 év alatt kifo-

gyunk a fent említett kőolajmennyiségből. Ha csak a bizonyított mezőket vesszük figyelembe, akkor kevesebb mint negyven év áll rendelkezésünkre, nem számítva az olajár alakulását, és annak hatásait a keresletre. Sajnos a megadott adatok csak becslések, mert egyes országok politikai vagy gazdasági okokból eltúlozzák olajkészleteik nagyságát (Irak 1980 óta megnégyszerezte bejelentett tartalékait, holott ez idő alatt nagyrészt háborúzott, vagy embargó alatt állt, azaz nem nagyon foglalkozhatott kutatással; a Shell 2004-ben kényszerült a készletek méretének korrigálására). A felderítetlen olajkészletek értéke ezért erősen megkérdőjelezhető, nem bizonyított. Az USGS adatai túl optimisták is lehetnek, a pesszimisták szerint ez nem több mint 800 milliárd hordó. Ráadásul ezek nagy része a sarkvidéken vagy a tenger alatt található, kibányászásuk költséges és nehéz feladat. Az is nehezíti a kutatók dolgát, hogy a legnagyobb mezőket valószínűleg már megtalálták, mivel a próbafúrások alkalmával ezek megtalálási esélye a legnagyobb. Már több évtizede az évente felfedezett új lelőhelyek összesített mérete kisebb, mint az éves fogyasztás.

5. Technológia

Az utóbbi évtizedekben jelentősen javultak a bányászati technológiák. Harminc évvel ezelőtt egy olajmező készleteinek 30%-át tudták felszínre hozni, azóta a kiaknázhatóság 80%-ra nőtt. Ez lehetővé tette a régi, eddig kimerültnek hitt lelőhelyek további kitermelését. Az USGS szerint az új technikák 700 milliárd hordóval növelték a meglévő készleteket. Szaúd-Arábiában, ahol még mindig a régi technológiákat alkalmazzák, ezek komoly készletnövekedést hoznának. Ráadásul a technológiák a kutatást is megkönnyítik; nagy olajmezőket sejtenek az Északi-sarkon, a Mexikói-öbölben, Afrika és Brazília partjainál.

6. Termelés

6.1. A múltban az OPEC tagállamai korlátozták termelésüket, hogy mesterségesen magasban tartsák az árakat. Most, hogy az olajárak akár gazdasági recessziót is okozhatnak, megpróbálják növelni kitermelésüket. A világnak viszont ma már csak napi másfél millió hordó kapacitástöbblete van, alig két százalék, kevés ahhoz, hogy jelentősen befolyásolni tudják vele az árakat. A termelés a tavalyihoz képest alig növekedett, az OECD-tagállamok termelése pedig háromszázezer hordóval csökkent is. Az OPEC alig több mint egymillió, a volt Szovjetunió államai alig háromszázezer, a nem OECD-és nem OPEC-tagállamok alig több mint hatszázezer hordóval tudták növelni az olajfelhozatalt. A világ a tavalyi évben napi 82,84 millió hordóról 84,27 millió hordóra, kevesebb mint másfél millió hordóval növelte a kitermelést, annak ellenére, hogy ez alatt az árak hatvan százalékkal emelkedtek. Az OPEC-en kívüli olajtermelő országok teljes kapacitáson működnek; Oroszország tartalékai kétszázmilliárd hordóra tehetőek, a termelése viszont több mint a harmada a közel-keleti államokénak, amelyek több

mint négyszer nagyobb, 850 milliárd hordó készlettel rendelkeznek. Szaúd-Arábia és más OPEC-nagytermelők most a termelés növelésébe fektetnek, ami az év végére a kartell napi kapacitását 31,5 millió hordóról több mint 32 millió hordóra növeli. Az OPEC-en kívüli olajexportáló országok termelése alig nőtt, de amint befejezik a karbantartási munkálatokat az International Energy Agency (IEA) szerint a bányászat napi másfél millió hordóval nő majd.

6.2. A világpiacon most érzékelhető igazán, mennyire hiányzik az iraki olaj. Az ország hivatalos adatok szerint a második legnagyobb készlettel rendelkezik (115 milliárd hordó) a Közel-Keleten. Mostani termelése az ENSZ-embargó alatti szintet sem éri el, s idén áprilisban 1830 millió hordó olajat termelt naponta, míg 1999-ben és 2000-ben napi 2500 millió hordónyt is a felszínre tudtak hozni (ez a mennyiség tünik hosszú távon is tarthatónak). A szakértők, bár egyetértenek abban, hogy Iraknak nagy lelőhelyei vannak, megkérdőjelezzik a hivatalos statisztikát.

7. Olajvállalatok

7.1. A világ olajgazdasága nem teljesen a szabadpiac törvényei alapján működik. A készletek nagy része a termelő országok állami vállalatainak a kezében vannak. Ezek a vállalatok egyre kevésbé vannak rászorulva a nemzetközi energiaszolgáltató vállalatok technikai tudására, és saját maguk is képesek olajmezőik kiaknázására. Más nemzeti vállalatok, például az indiai és kínai vállalatok meg óriási piaccal rendelkeznek. A nagy multinacionális vállalatok tartalékai kisebbek, ezért ők máshol próbálnak olajat találni, amit a nyugati kormányok is támogatnak. Az utóbbi évtizedben viszont rendre kevesebbet tárnak fel, mint amennyire a fogyasztók igényt tartanak. Az olajvállalatok, mivel próbafúrásaik egyre kevésbé sikeresek, kénytelenek egyesülni, hogy nagyobb kutatási kapacitásra tudjanak szert tenni, és így olajkészletüket bővíteni. Egy nagyobb vállalat könnyebben tudja az olajkutatással járó kockázatot felvállalni, és mivel a földgáz is egyre fontosabb eleme portfóliójuknak, ami gyakran található együtt az olajjal, ezért az olajra koncentráló vállalatok egyesülnek a főleg gázzal foglalkozó cégekkel, így bővítve készletüket. Ráadásul a nemzeti olajvállalatok is, amelyek eddig főleg saját országukon belül működtek, kiléptek a nemzetközi porondra, ezzel élesebbé téve a versenyt. Az olajkutatásokban a nemzeti társaságoknak van még egy előnyük a multinacionális vállalatokkal szemben. Ez az, hogy kormányuk sokszor sokkal elnézőbb, mint a nemzetközi társaságok részvényesei. A jelentős árnövekedés révén az 1998-as tízdolláros hordónkénti olajár majdnem 60 dollárosra nőtt 2005-ben, s az energiatársaságok jelentős készpénzhez jutottak. Ez segítette a kilencvenes években megindult egyesülési lázat is, amely során a BP egybekelt az Amoco-val és az Arco-val, az Exxon és a Mobil összeolvadt, éppúgy mint a Chevron és a Texaco vagy az Elf Aquitaine és a Total. Mostanában a jelentős kelet-ázsiai koncessziókkal rendelkező

amerikai Unocal-ért folyik a harc a Chevron és a kínai CNOOC között. Kínának fontos lenne az Unocal megszerzése, mert ez a jövőben elősegítené az ország energiaellátását.

7.2. Az ágazat konszolidációja után, és a magas olajárak miatt, a próbafúrások száma az utóbbi években jelentősen megnőtt. Az Egyesült Államokon kívüli próbafúrások száma 1992 óta 50%-kal, 2002 óta 22%-kal bővült. A legtöbb térségben nő a kutatási tevékenység, sok helyen viszont gondot okozhat a képzett munkaerő hiánya.

7.3. Egy másik fontos tényező, amely fojtogatja a vállalatokat, a képzett munkaerő hiánya. A kutató és termelő személyzet 50%-a 40 és 50 év között van, a 20 és 30 évesek aránya csak 15%. A technikai személyzet kiöregedése veszélyezteti a termelés folytonosságát, a költségek növekedését idézheti elő, egyes egységek bezárhatnak, az új lelőhelyek utáni kutatás lelassulhat. Elemzők a probléma eredetét abban látják, hogy a technikai tudás nincs elégé megbecsülve, és a sikeres mérnököket, geológusokat a társaságok menedzsmentje elszívja, szakértők nélkül hagyva a termelési egységeket. Továbbá a vállalatok a végzős egyetemisták köréből is egyre kevesebbet vesznek fel. Ezek a gondok valószínűleg könnyen megoldhatók. Az energiavállalatoknak meg kell változtatniuk HR-stratégiájukat, több fiatal technikai szakembert kell felvenniük, és megfelelő karrierlehetőséget biztosítaniuk számukra.

8. Árak

8.1. Kína és India piacra lépésével a nagyfogyasztók száma megnőtt, így a termelő országoknak tovább javultak alkupozíciói. A kínai vevők és a közel-keleti eladók közötti kapcsolatok javulnak. Nyugaton egyesek már egy „konfucionista–iszlám” koalíció kialakulásáról beszélnek.

8.2. A fogyasztók és a termelők viselkedése a világ olajgazdaságában elég sajátos. Ha teljesen a szabadpiac törvényei szerint működne az olajipar, akkor először a legkönnyebben kibányászható olajat termelnék ki, és csak később kezdenék a drágábban működtethető lelőhelyek kiaknázását. A fogyasztók így az árak révén érzékelhetnék a világ készleteinek alakulását, és ha ez túl magas szintre nő, akkor takarékoskodnának. Ez lenne a helyzet, ha a világ olajvállalatai szabadon hozzáférnének a lelőhelyekhez. A gyakorlatban azonban a könnyen kibányászható olaj zöme az OPEC kezében van, és a szervezet szabályozza a tagállamok termelését, kvótákat állít fel. Ezért a nemzetközi olajtársaságok rá vannak kényszerítve, hogy a drágábban kiaknázható területeken, még az olcsó olajmezők kiapadása előtt, elkezdjenek termelni. Az innen ki-termelt olajat, hogy megtérüljön a befektetés, drágábban adják el, így viszont az OPEC-tagállamok is magasabb áron adják el saját termékeiket. Ez az oka annak, hogy a világpiaci olajár körülbelül a duplája annak, mint amennyi szabadpiacon le-

hetne. Ráadásul a világ készleteit, sőt a nemzeti tartalékképzés mennyiségét is nehezebb meghatározni.

8.3. A fogyasztó államok ez ellen vajmi keveset tudnak tenni, mert ha kijelentik, hogy az olajellátás bizonytalan a termelő országok politikája miatt, az tovább növelné a nemzetközi piacokon az árakat, és az OPEC-et és más nagytermelőket hoznának még jobb helyzetbe. Ez a folyamat nehéz helyzetbe hozza a fogyasztó országokat, nem látják előre a készletek alakulását, ezért a kínálati oldal akadozását is csak későn veszik észre. Az árak nem reagáltak időben, hogy olyan nagytermelők, mint Nagy-Britannia vagy Mexikó termelése csökkent. Az OPEC sokszor növelte termelését, mikor a szervezeten kívüli teljesítmény csökkent. Így az is elképzelhető, hogy a termelés tetőzését – az OPEC-en kívül – a világpiac akkor veszi észre, amikor a szervezet már olyan jó piaci pozíciókhoz jutott, hogy nem látja szükségesnek a világpiaci válság elkendőzését.

8.4. Ahhoz, hogy egy ilyen stratégia az OPEC-nek sikerüljön, a tagállamoknak fegyelmezetten be kell tartaniuk a szervezet által meghatározott kvótákat. A múltban ez a legtöbbször nem sikerült: egyes tagok jelentősen túllépték a tervezett termelési mennyiségüket, így a szervezet nem tudta a várt eredményeket teljesíteni. Az elmúlt öt évben az OPEC-nek sikerült kicsikarnia tagállamaiból, hogy tartsák be az előírt kvótákat, bár lehet, hogy ez csak azért ment ilyen könnyen, mert a szervezet amúgy is a maximális kapacitás közelében termelt. Áprilisban még így is sikerült növelni majdnem 300 ezer hordóval az olajfelhozatait, ami segíthet a fogyasztó államoknak, hogy elegendő tartalékot képezzenek. Ennek ellenére az olaj ára tartósan magasan maradt.

8.5. A közel-keleti törékeny politikai egyensúly és a terrorista fenyegetés miatt a fogyasztóknak egy bizonyos „pánikprémiumot” is fizetniük kell az olajár felett. A jelek arra mutatnak, hogy a keresleti oldal komolyan vette a magas olajárakat, az autóeladás mérséklődött, főleg a népszerű „sportteherautók” piacán. Több országban, ahol eddig nem volt elterjedve a dízel személygépkocsi (pl. Dél-Korea), most előtérbe kerül. A légitársaságok egymás után jelentik be a jegyárak kényszerű emelését. Eddig a világ gazdaság jól bírta a magas kőolajárakat, bizonyítva ezzel, hogy van még tartaléka.

8.6. A termelés az év végéig nőhet, ami valamennyire szélesítheti a kereslet és a termelők maximális kapacitása közötti nagyon szűk rést. Viszont az ázsiai piac kereslete nem fog jelentősen lanyhulni, így elképzelhető, hogy az árak, bár lassuló ütemben, de tovább növekszenek. Az előrejelzések szerint az olaj világpiaci ára elérheti a 80-100 dollárt.

* * * * *